

Brüssel, 4. detsember 2025
(OR. en)

16330/25

COMPET 1294	POLCOM 369
IND 577	FDI 59
MI 1010	ENV 1333
RELEX 1625	ENER 649
WTO 123	DUAL USE 59
COMER 183	TELECOM 458
CYBER 365	MAP 155
RECH 544	RC 56
PROCIV 177	

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	3. detsember 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 945 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE Tegevuskava „RESOURCEEU“ Kriitiliste toormete strateegia rakendamise kiirendamine, et kohaneda uue reaalsusega

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 945 final.

Lisatud: COM(2025) 945 final

Brüssel, 3.12.2025
COM(2025) 945 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Tegevuskava „RESouceEU“

Kriitiliste toormete strateegia rakendamise kiirendamine, et kohaneda uue reaalsusega

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE
KOMITEELE**

Tegevuskava „RESourceEU“

**Kriitiliste toormete strateegia rakendamise kiirendamine, et kohaneda uue
reaalsusega**

SISSEJUHATUS

Ajalugu on näidanud, et piisava sihikindluse ja õigete vahendite olemasolul suudab EL vähendada isegi sügavalt juurdunud sõltuvust. Seda kinnitas *REPowerEU*,⁽¹⁾ millega kujundati ümber meie energiamaastik, sealhulgas nähti ette Venemaalt gaasi importimise järkjärguline lõpetamine. Täna võtab komisjon vastu tegevuskava „RESourceEU“, millega rakendatakse sarnast mitmekesistamise ja riskide vähendamise loogikat kriitiliste toormete suhtes. RESourceEU elluviimisel kasutatakse mitmesuguseid poliitikavahendeid ning sellesse kaasatakse era- ja avaliku sektori osalejad, et EL kiirendaks üheskoos oma kriitiliste toormete strateegia rakendamist, vähendaks oma kriitilisi sõltuvusi ja tugevdaks oma majandusjulgeolekut.

ELi kaugeleaatavad meetmed sätestati juba 2024. aastal kriitiliste toormete määruses⁽²⁾. Määruses seati ELi varustuskindluse tagamiseks selged eesmärgid: 2030. aastaks peaks ELil olema suutlikkus kaevandada 10 %, töödelda 40 % ja võtta ringlusse 25 % ELis kasutatavatest strateegilistest toormetest⁽³⁾. Samal ajal peaks EL mitmekesistama oma tarneallikaid, et ta ei sõltuks ühest konkreetsest riigist rohkem kui 65 % ulatuses oma nõudlusest. Suund on küll selge, kuid edasiliikumist on vaja kiirendada.

Kriitilised toormed on olulised ELi konkurentsivõime, puhtale energiale ja digitehnoloogiale ülemineku, samuti liidu kaitse- ning lennundus- ja kosmosevaldkonna vajaduste ning toiduga kindlustatuse seisukohast. Enamiku kriitiliste toormete (sealhulgas energiasüsteemi ümberkujundamisel vajaliku 26 toorme) puhul sõltub EL siiski liigselt impordist kolmandatest riikidest. Hiina on saavutanud maailmas tootmisvõimsuse osas domineeriva positsiooni väärtusahela kõigis etappides alates kaevandamisest kuni metalli- või magnetitootmiseni⁽⁴⁾. Hiina tugev positsioon tekitab ELi ja teiste partnerite puhul sõltuvusi, mida kasutatakse üha enam geopoliitilistel eesmärkidel relvana, mis võib

(1) https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/actions-and-measures-energy-prices/repowereu-3-years_et

(2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1252, millega sätestatakse kriitiliste toormete kindlate ja kestlike tarnete tagamise raamistik ja muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1724 ja (EL) 2019/1020.

(3) Strateegilised toormed on kriitiliste toormete alarühm, mis on määratletud kriitiliste toormete määruses ja mida kasutatakse rohe- ja digipöörde ning kaitse-, lennundus- ja kosmoserakenduste seisukohast olulise tehnoloogia tootmisel. Kriitilised toormed ja strateegilised toormed on loetletud kriitiliste toormete määruse 1. ja 2. lisas.

(4) Carrara, S., Baldassarre, B., Jakimów, M., Kuzov, T., Mc Govern, L. jt. „Deep dive on critical raw materials for wind turbines in the EU“, Black, C. (toimetaja), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/5665594>, JRC141759.

märkimisväärselt mõjutada ELi tootmist. Kriitiliste toormete tarnekriis on ELi jaoks vägagi reaalne ja vahetu oht.

Kasvav nõudlus kriitiliste toormete järele õhutab geopoliitilist võitlust ressurssidele juurdepääsu nimel. Hiina tegutseb kogu tarneahelat hõlmava lähenemisviisi alusel, kasutades oma turuvõimu kriitiliste toormete hankimisel selleks, et pidevalt laiendada oma domineerivat positsiooni peamiste järgneva etapi sektorite (akud, elektrisõidukid ja tuuleturbiinid) väärtusahelates. Selleks rakendab Hiina mitmesuguseid mitteturumajanduslikke poliitikameetmeid ja tavaid, sealhulgas subsiidiume kogu väärtusahelas, mis aitavad tal suurendada omamaist tootmist, luua liigset tootmisvõimsust, kasutada röövellikke tarne- ja hinnakujundustavaid, rakendada sunniviisilisi tehnosiirdeid ja teha investeeringuid, mille eesmärk on saavutada kontroll kolmandate riikide väärtusahelate üle.

Lisaks on Hiina viimase kolme aasta jooksul võtnud vastu mitu ekspordikontrolli meetet, mis puudutavad selliseid kriitilisi toormeid nagu grafiit, gallium, volfram, vismut, germaanium ja haruldased muldmetallid, aga ka lõpptooteid, nagu patareid ja akud, ning haruldaste muldmetallide töötlemisega seotud seadmeid. 9. oktoobril 2025 kehtestatud piirangud hõlmasid teatavaid kriitilisi toormeid sisaldavate tööstustoodete ja kaitseotstarbeliste toodete eksterritoriaalset kontrolli. Nende rakendamise peatamine üheks aastaks pakub üksnes ajutist ja osalist leevendust. ELi tööstusettevõtjaid mõjutavad endiselt muud kehtivad meetmed, mis põhjustavad halduslikke takistusi ja tarneviivitusi. Euroopa auto- ja masinatootjad ning meditsiiniseadmete tootjad püüavad kiiresti tagada haruldasi muldmetalle sisaldavate püsिमagnetite tarneid. Kuna turul on vähe alternatiive, peavad nad sageli ootama, ilma et lubade heakskiitmise aeg oleks teada, ja neilt nõutakse tundliku äriteabe esitamist.

See võib viia tootmise seiskamiseni ning lõpuks tehaste sulgemise ja töötajate koondamiseni, kahjustades samal ajal ELi majandusjulgeolekut, pikaajalist konkurentsivõimet ja üleminekuga seoses seatud eesmärgi. Kriitiline sõltuvus teatavatest kriitilistest toormetest võib kahandada ka ELi suutlikkust saavutada 2030. aastaks seatud kaitsevalmiduse eesmärgid ja toetada sõjaliselt Ukrainat, kujutades endast seega otsest julgeolekuriski ja pidurdades Euroopa majandusjulgeolekust käsitlevas teatises ⁽⁵⁾ esitatud eesmärkide saavutamist. Peamiste majandusjulgeoleku eesmärkide hulka kuuluvad ka strateegiliste tarneahelate vastupanuvõime tagamine, nende kaitsmine välise sekkumise eest ja riskantsete sõltuvuste vältimine. Teised ülemaailmsed osalejad on võtnud meetmeid oma sõltuvuse vähendamiseks, näiteks Ameerika Ühendriigid, kes on asunud osalema kriitiliste toormete projektides, millega kaasnevad väljaostulepingud, ja sõlmima partnerriikidega partnerluslepinguid.

ELis tuleb nüüd Euroopa tiimi sidusat lähenemisviisi rakendades võtta tugevamaid ja kiiremaid meetmeid, kuna turujõud ei suuda ise vajalikku mitmekesistamist tagada. Ebavõrdsete tingimuste tõttu on tootmine ELis sageli kulukam kui teistes piirkondades, näiteks püsिमagnetite puhul, mille tootmine võib olla kolm korda kallim. See on tingitud mitmesugustest põhjustest, mis ulatuvad energiahindadest rangema regulatiivse keskkonnani. Lisaks tekitab turgu valitsevate ettevõtjate otsene turuga manipuleerimine hindade ebastabiilsust ja kahandab Euroopa kriitiliste toormete projektide majanduslikku põhjendatust. See heidutab Euroopa järgneva etapi sektorite tööstusharusid sõlmimast pikaajalisi ostulepinguid ELi tarnijatega. EL peab tegelema raskustega, millega uued turuletulijad väga kontsentreeritud turul tegutsemisel silmitsi seisavad, eriti kui teised

⁽⁵⁾ COM/2025/977 final.

osalejad kasutavad geopoliitilistest või muudest mittemajanduslikest huvidest ajendatuna mitteturupõhiseid tavasid ja võtteid.

Seepärast võtab komisjon vastu **tegevuskava „RESourceEU“**, et kiirendada kriitiliste toormete määruse eesmärkide saavutamist, säilitada ja laiendada ELis esmaste ja teisete kriitiliste toormete tootmist, tugevdada ELi vastupanuvõimet tarnehäiretele ning määrata kindlaks kriitiliste toormete tarneahelate kiirema mitmekesistamise viisid. Seega täiendab tegevuskava „RESourceEU“ muid meetmeid liidu majandusjulgeoleku eesmärkide edendamiseks vastavalt majandusjulgeolekut käsitlevas teatises esitatud strateegilisele lähenemisviisile ja aitab kaasa puhta tööstuse kokkulepet käsitlevas teatises ⁽⁶⁾ esitatud eesmärkide saavutamisele.

Kuigi tegevuskava raames saab toetada kõiki kriitilisi toormeid, on selle esmane eesmärk edendada haruldasi muldmetalle sisaldavate püsomagnetite, patarei- ja akutoorainete ning kaitsevaldkonnaga seotud toormete väärtusahelaid, võttes arvesse nende strateegilist tähtsust Euroopa konkurentsivõime, ülemineku ja kaitsevalmiduse eesmärkide seisukohast. Seepärast nähakse käesolevas tegevuskavas ette meetmed selliste kriitilisi toormeid hõlmavate projektide elluviimise kiirendamiseks, mille saab käivitada 2029. aastal ja varemgi. Kui need küpsed projektid on käivitatud, võivad nad märkimisväärselt kaasa aidata ELi sõltuvuse vähendamisele ja edendada ülejäänud väärtusahelat, aidates luua aluse Euroopa konkurentsivõimelise kriitiliste toormete tööstuse loomiseks ning kõigi praeguste ja tulevaste kriitilisi toormeid hõlmavate strateegiliste projektide edukaks elluviimiseks. Neis püüdlustes on üheks keskseks võimaldavaks teguriks ringlus, mida hoogustatakse ringlussevõtuprojektide toetamisega ja regulatiivsete stiimulitega toormete taaskasutamiseks.

1. VARUSTUSKINDLUSE TAGAMINE EUROOPA KRIITILISTE TOORMETE KESKUSE ABIL

Kriitiliste toormete probleem nõuab kriitiliste toormete määruse ja RESourceEU eesmärkide saavutamiseks strateegilist järelevalvet ja Euroopa pikaajalist struktuurset reageerimist.

Jaapani metallide ja energiajulgeoleku organisatsiooni (JOGMEC) kogemuste põhjal asutab komisjon 2026. aastal Euroopa kriitiliste toormete keskuse (edaspidi „keskus“), mille ülesanne on aidata tagada kriitiliste toormete kättesaadavust Euroopa tööstuse jaoks. Keskus töötab välja süsteemse teabe kriitiliste toormete väärtusahelate ning esmaste ja järelturgude kohta, millest lähtudes võetakse liidu ja liikmesriikide meetmeid investeringute, varude loomise ja ühisostude valdkonnas.

Kasutades seda teavet, täidab keskus kesksel rollil meetmete ja rahastamise suunamisel nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil ELi kriitiliste toormete kogu tarneahelas ning eelkõige strateegiliste projektide elluviimisel, tuginedes projektide vajadustega kohandatud rahastamisvahenditele alates laenudest ja tagatistest kuni omakapitalini ning tehes koostööd avaliku ja erasektori finantseerimisasutustega ning liikmesriikide kriitiliste toormete fondidega. Keskus tegutseb portfelli valitsejana ning tema liidusisese ja ülemaailmse tegevuse eesmärk on luua esmaste ja teisete kriitiliste toormete mitmekesistatud, kestlik ja kindel väärtusahel. Samuti jälgib keskus projekte kogu nende arendusükli ja elluviimise vältel, et tagada nende kiire käivitamine ja jätkuv toimimine ELis ja usaldusväärsetes partnerriikides.

⁽⁶⁾ COM/2025/85 final.

Keskus toimib kaitsekilbina, mis toetab ELi pikaajalist konkurentsivõimet ja ühtse turu vastupanuvõimet, hõlbustades esmaste ja teiseste kriitiliste toormete strateegiliste varude loomist koostöös ELi tööstusettevõtjate ja liikmesriikidega. Selleks et tagada projektide elujõulisus ja suurendada varusid, antakse keskusele vajalikud volitused ühisostude tegemiseks ning nõudluse ja pakkumise vastavusse viimiseks. Keskus seab prioriteediks liidu strateegiliste sektorite, näiteks lennundus- ja kosmose- ning kaitsesektori jaoks oluliste kriitiliste toormete soetamise, tagades samal ajal sidususe ja vastastikuse täiendavuse liikmesriikide ja tööstuse enda tegevusega varude loomisel.

Keskus alustab tegevust 2026. aastal, tuginedes kriitiliste toormete määruse ja RESourceEU mehhanismidele. Komisjon esitab 2026. aasta teiseks kvartaliks ka õigusaktide ettepanekud, et varustada keskus vajalike vahenditega kogu kavandatud tegevuse elluviimiseks teises etapis.

2. PRIORITEETSETE PROJEKTIDE EDENDAMINE JA KIIRENDAMINE

Euroopa kriitiliste toormete tarneahela tekkimise ja ELi tarneallikate mitmekesistamise tagamise oluliseks eeltingimuseks on asjakohaste projektide kindlakstegemine ja toetamine. Komisjon on kriitiliste toormete määruse alusel juba heaks kiitnud 60 strateegilist projekti, sealhulgas 13 projekti kolmandates riikides⁽⁷⁾. Mõningaid neist strateegilistest projektidest ja muudest kriitiliste toormete projektidest saab hakata väga lühikese aja jooksul ellu viima, et aidata ELil vähendada patarei- ja akutoorainete, haruldaste muldmetallide ja kaitsevaldkonnaga seotud toormete väärtusahelate puhul oma sõltuvust ühest päritoluriigist hiljemalt 2029. aastaks 30–50 % võrra⁽⁸⁾. Vajaliku tootmisvõimsuse saavutamiseks tuleb nendesse projektidesse kaasata ligikaudu 2,15 miljardit eurot, et katta nende hinnangulised rahalised vajadused nii investeringu- kui ka tegevuskulude osas. Seda ei ole võimalik saavutada ilma riikliku sekkumiseta projektide riskide vähendamiseks ja vajalike mahukate erasektori investeringute kaasamiseks.

Seetõttu tuleb asjakohaste projektide käivitamise kiirendamiseks võtta kasutusele riskide vähendamise vahendid ja kõrvaldada regulatiivsed kitsaskohad. Vastasel juhul piiraks projektide elluviimist investorite soovimatus siduda end pikaajalise ja keeruka tegevusega ning järgneva etapi tööstussektori vähene huvi väljaostulepingute vastu.

2.1. ELis ja partnerriikides kriitiliste toormete projektide kiirendamiseks kriitiliste toormete rahastamiskeskuse loomine

Komisjon, liikmesriigid ning avaliku ja erasektori finantseerimisasutused on juba kaasatud käesoleva aasta alguses kriitiliste toormete määruse alusel valitud strateegiliste projektide toetamise. Euroopa kriitiliste toormete väärtusahela väljakujunemise soodustamiseks on vaja ka piisavat erakapitali EList. Selles kontekstis täidab Euroopa hoiuste ja investeringute liit olulist rolli, hõlbustades erasektori poolse rahastamise kättesaadavust ELi ettevõtjatele nende elutsükli igas etapis.

Kriitiliste toormete väärtusahelat toetavad mitmesugused ELi rahastamisprogrammid. **ELi heitkogustega kauplemise süsteemi innovatsioonifondi** 2024. aasta projektikonkursi tulemusel eraldati viiele kriitiliste toormete projektile 376 miljonit eurot, sealhulgas

(7) https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/strategic-projects-under-crma/selected-projects_et

(8) Hinnangulised näitajad, mis põhinevad väljakuulutatud kavandatud tootmisvõimsusel.

strateegilisele projektile Polvolt, mille eesmärk on luua Poolas patarei- ja akutooraine tootmiseks vähese heitega ringlussevõturajatis. Lisaks on mitmele innovatsioonifondi projektile omistatud STEPi määrgis, mis hõlbustab riikliku tasandi rahastuse saamist. **Õiglase ülemineku fondist** on eraldatud 18,7 miljonit eurot Eestis elluviidavale Neo Performance'i projektile, mis hõlmab haruldasi muldmetalle sisaldavate magnetite tootmist.

Oma uue kriitilisi toormeid hõlmava strateegilise algatuse raames on **Euroopa Investeerimispank** (EIP) võtnud kohustuse rahastada kriitiliste toormete projekte aastas kuni 2 miljardi euroga laenude, riskikapitali ja erasektori vahendite kaudu ⁽⁹⁾. Praeguseks on EIP juba laenulepingute kaudu rahastanud strateegilisi projekte UpCatalyst (grafiidi töötlemine) ja Keliber (liitiumi kaevandamine ja töötlemine), mida toetatakse ka programmi „InvestEU“ raames. EIP on loonud sihtotstarbelise kriitilistele toormetele pühendatud nõustamistoe, et aidata suurendada kriitiliste toormete projektide pangalaenukõlblikkust, pakkudes tehnilist abi ja juhiseid projektide struktureerimiseks, et kaasata investeringuid.

Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) käivitas komisjoni toel rahastamisvahendi, mille eesmärk on kaasata 100 miljonit eurot, et teha omakapitaliinvesteringuid kriitiliste toormete uuringuprojektidesse ⁽¹⁰⁾. EBRD tegi ligikaudu 6 miljoni euro suuruse omakapitaliinvesteeringu Tšehhi Vabariigis ellu viidavasse strateegilisse projekti EuroManganese ⁽¹¹⁾ ja 3,6 miljoni euro suuruse omakapitaliinvesteeringu Kasahstanis ellu viidavasse strateegilisse projekti Sarytogan Graphite ⁽¹²⁾. **Rahastamise riskide vähendamine ELi tasandil on ELi kriitiliste toormete väärtusahela arendamiseks oluline, kuid vaja on teha täiendavaid jõupingutusi, rakendades praktilist, tulemustele suunatud ja projektipõhist lähenemisviisi.** Lähtepunktina hakkab komisjon koordineerima praeguseid kriitiliste toormetega seotud killustatud rahastamisallikaid ja eri osalejate tegevust. Komisjon suurendab kõigi meetmete sidusust, alates teadusuuringute rahastamisest ja tegevuse laiendamise rahastamisest kuni toetuste haldamiseni. Samuti kannab komisjon hoolt selle eest, et sise- ja välistegevuse vahendid oleksid omavahel kooskõlas, et edendada kõiki ELi jaoks olulisi projekte ja tagada kriitiliste toormete projektide puhul väärtusahelal põhinev lähenemisviis, võttes arvesse ka VKEde panust.

Komisjon loob kriitiliste toormete rahastamiskeskuse, mille ülesandeks on rahalist toetamist strateegiliselt koordineerida, pakkuda projektiarendajatele ja liikmesriikide ametiasutustele tehnilist abi ning kiirendada projektide väljatöötamist. Rahastamiskeskus koondab eri sambad, et toetada asjakohaseid projekte kogu väärtusahelas, pöörates erilist tähelepanu ringlussevõtule ja tehnoloogilise küpsuse eri tasemetele (alates innovatsioonist kuni turuleviimiseni):

- **Programmi „InvestEU“** kaudu tagatakse kogu väärtusahelas ellu viidavate kriitilisi toormeid hõlmavate projektide puhul riskide vähendamise suutlikkus. Komisjon loodab kaasata aastatel 2026–2027 ligikaudu 2 miljardi euro ulatuses täiendavaid kriitiliste toormetega seotud investeeringuid, sealhulgas tänu programmi „InvestEU“ tugevdamisele.

⁽⁹⁾ <https://www.eib.org/en/press/all/2025-156-eib-steps-up-financing-for-european-security-and-defence-and-critical-raw-materials>

⁽¹⁰⁾ [EBRD and EU to mobilise up to €100 million for critical raw materials investments](#)

⁽¹¹⁾ [Euro Manganese equity | We invest in changing lives](#)

⁽¹²⁾ [AsxDownload.aspx](#)

- Lisaks toetatakse **innovatsioonifondist** kriitiliste toormete väärtusahelas uuenduslikke projekte: 2025. aasta projektikonkursi raames eraldatakse 1 miljard eurot puhta tehnoloogia tootmisele, pannes suurt rõhku puhta tehnoloogia rakenduste, näiteks haruldasi muldmetalle sisaldavate püsomagnetite ja akude jaoks kriitiliste toormete väärtusahelate tugevdamisele ELis.
- 1,8 miljardit euro suuruse kogueelarvega **paketi „Battery Booster“** raames rahastatakse akude väärtusahela jaoks kriitiliste toormete, eelkõige liitiumi, koobalti, nikli, mangaani ja grafiidi projekte kuni 300 miljoni euroga.
- Võttes arvesse kriitiliste toormete tähtsust kaitsetööstuse jaoks, teeb komisjon liikmesriikidega koostööd kriitiliste toormete integreerimiseks Euroopa tulevasse **kaitsetööstuse programmi** ⁽¹³⁾ tarnekindluse süsteemi ja rahastamisprioriteetide olulise valdkonnana.

2026. aastal hakkab komisjon kasutama projektide rahastamisel uut lähenemisviisi, mille puhul keskendutakse kriitiliste toormete projektide pikaajalise elujõulisuse suurendamisele, stimuleerides ja tagades nendega seotud väljaostulepingute sõlmimist ELis. See lähenemisviis seab esikohale ELi nõudluse suurendamise kriitiliste toormete mitmekesisstatud ja vastupidavate tarneahelate järele.

2026. aastal tehakse **innovatsioonifondist** puhta tehnoloogia tootmisele ja kriitiliste toormete tarneahelatele suunatud projektikonkursi raames kättesaadavaks vähemalt 700 miljonit eurot. Sellele projektikonkursile võib esitada nii puhta tehnoloogia kui ka kriitiliste toormete projekte ning komisjon edendab integreeritud lähenemisviisi, seades esikohale puhta tehnoloogia tootmisprojektid, mille jaoks hangitakse kriitilisi toormeid liidusiseste väljaostulepingute kaudu või muudest mitmekesisstatud allikatest usaldusväärsetes partnerriikides. Kui projektiarendaja tõendab, et see ei ole teostatav, on nõutav kriitiliste toormete tarnete kiire mitmekesistamise kava. Liikmesriike kutsutakse üles osalema selle projektikonkursi rahastamises teenusena antava toetuse vormis, mis on kooskõlas riigiabi eeskirjadega.

Lisaks töötab komisjon koos liikmesriikide ja huvitatud finantseerimisasutustega välja finantsinstrumendid riskide vähendamiseks, näiteks hinnavahelepingud, et väljaostulepingute sõlmimist veelgi stimuleerida.

Kooskõlas ELi majandusjulgeolekut käsitleva teatisega tuleb tagada, et toetatavad projektid tagaksid jätkuvalt varustuskindluse. Komisjon teeb koostööd Euroopa Investeerimispanga ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangaga, et kehtestada ranged tingimused tagamaks, et ELi vahenditest toetatavate kriitiliste toormete projektide tulemused jõuaksid kavandatud turgudele.

Kriitiliste toormete keskus hakkab täitma kesksel rolli projektide arendamise ja rakendamise jälgimisel ja toetamisel ning **kriitiliste toormete rahastamiskeskuse tegevuse koordineerimisel.**

Rakendades Euroopa tiimi lähenemisviisi, peaks EL kriitiliste toormete väärtusahela otseseks toetamiseks võtma järgmise 12 kuu jooksul kasutusele kokku 3 miljardit eurot ELi vahendeid.

⁽¹³⁾ https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edip-dedicated-programme-defence_et

2.2. Liikmesriikide ja piirkondade suutlikkuse suurendamine

Lahendamist vajava probleemi ulatus nõuab kõikehõlmava lähenemisviisi rakendamist, maksimeerides ELi tasandi toetuse ning riiklike ja kohalike ametiasutuste poolse rahastamise vahelise koostoime. Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia ja Madalmaad on käivitanud riiklikud kriitilistele toormetele suunatud fondid ning teised liikmesriigid on võtmas sarnaseid meetmeid. Liikmesriikidel soovitatakse võimendada oma riigisiseseid vahendeid kriitiliste toormete valdkonnas, et tagada ELi väärtusahela vastupanuvõimet toetavate projektide kiire käivitamine. Selleks julgustatakse liikmesriike kasutama täielikult ära võimalusi anda abi rahastamiskõlblikele projektidele, eelkõige puhta tööstuse kokkuleppega seotud riigiabi raamistiku alusel heaks kiidetud riigiabikavade alusel. Ühtekuuluvuspoliitika programmide vahehindamise kontekstis soovitab komisjon liikmesriikidel ja piirkondadel kasutada kuni 1 miljardi euro ulatuses rahalisi vahendeid kriitiliste toormete määruse alusel valitud strateegiliste projektide toetamiseks. Vahendeid juba jaotatakse ümber, et teha investeeringuid, mis aitavad kaasa kriitiliste toormete väärtusahelaid hõlmava **Euroopa strateegilise tehnoloogia platvormi** (STEP) eesmärkide saavutamisele ⁽¹⁴⁾.

Samal ajal julgustatakse liikmesriike kasutama rahalist abi toormete varude loomiseks, et parandada kaitsetarbeliste toodete kättesaadavust vastavalt **Euroopa julgeolekumeetmete rahastamisvahendi (SAFE)** määrusele ⁽¹⁵⁾. Liikmesriigid, kes on ka NATO liikmed, võivad Haagi tippkohtumise deklaratsioonile tuginedes suunata rahalisi vahendeid kaitsevaldkonnaga seotud kriitiliste toormete projektidesse osana 1,5 % SKP kasutamise kohustusest oma julgeoleku tugevdamiseks ⁽¹⁶⁾.

Oluline on jätkata ELi ja liikmesriikide tasandi vahelist koostööd ja koordineerimist, et maksimeerida riikliku sekkumise mõju. Seepärast jätkab komisjon koostööd liikmesriikide ja finantseerimisasutustega, et koordineerida kriitiliste toormetega seotud rahastamisvahendite kasutuselevõttu **kriitiliste toormete nõukogu** raames.

2.3. Rahvusvaheliste partnerluste rakendamine konkreetsete projektide elluviimiseks

Rahvusvahelised toormepartnerlused annavad ELile ja tema partneritele konkreetseid tulemusi. Partnerluste raames viiakse kahepoolselt ellu projekte, investeeringuid ja koostööprogramme. Komisjon on kindlaks määranud 60 ELi jaoks otseselt olulist projekti, mis viiakse ellu 15 partnerriigis ⁽¹⁷⁾. Kriitiliste toormete import Kanadast, Kasahstanist, Gröönimaalt, Tšiilist ja Namiibiast on viimastel aastatel kasvanud nii mahu kui ka väärtuse poolest ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ https://strategic-technologies.europa.eu/index_et

⁽¹⁵⁾ Nõukogu 27. mai 2025. aasta määrus (EL) 2025/1106, millega luuakse rahastamisvahend „Euroopa julgeolekumeetmed (SAFE) Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks“.

⁽¹⁶⁾ [Haagi tippkohtumise deklaratsioon | NATO ametlik tekst](#)

⁽¹⁷⁾ Argentina, Austraalia, Gröönimaa, Kanada, Kasahstan, Kongo Demokraatlik Vabariik, Lõuna-Aafrika, Namiibia, Norra, Rwanda, Sambia, Serbia, Tšiili, Ukraina ja Usbekistan.

⁽¹⁸⁾ Näiteks aastatel 2000–2024 Kasahstanist imporditud kriitiliste toormete kogus kasvas 32 153,3 tonnilt 673 982,9 tonnile ja väärtus 188 miljonilt eurolt 662 miljonile eurole. Kanada puhul suurenes teatavate kriitiliste toormete koguimport liitu laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu sõlmimisele järgnenud perioodil (2017–2023) võrreldes selle lepingu sõlmimisele eelnenud perioodiga (2012–2016). Liitiumi import liitu kasvas 11 %, grafiidi import 33 %, mangaani import 28 % ja haruldaste muldmetallide import 24 %.

Muutuvad ülemaailmsed olud nõuavad siiski operatiivsemat lähenemisviisi strateegilistele partnerlustele ja mitmepoolsetele algatustele. Komisjon pakub projektipõhiseid abivahendeid, et toetada asjaomaseid projekte nende arendamise eri etappides ning tagada, et need loovad suurt kohalikku lisaväärtust ja muud sotsiaal-majanduslikku kasu. Esiteks käivitab komisjon programmi „Euroopa horisont“ (2021–2027) raames liikmesriikidest ja kolmandatest riikidest koosneva Euroopa partnerluse, mille eeldatav kogueelarve on 300 miljonit ning mille eesmärk on kaasrahastada teadus- ja innovatsiooniprojekte kriitiliste toormete kogu väärtusahelas⁽¹⁹⁾. Teiseks toetatakse strateegia „Global Gateway“ rahastamisvahenditest strateegilisi projekte ja muid asjakohaseid projekte väljaspool ELi (nagu näiteks Greenland Resourcesi molübdeeniprojekt Malmbjerg), tagades, et tärned suunatakse ELi ostudele. Keerukates kriitiliste toormetega seotud keskkondades, mida iseloomustavad suured riskid, kasutatakse avaliku ja erasektori kapitali kaasamiseks Euroopa Kestliku Arengu Fondi+ tagatisvahendeid. Kolmandaks antakse EIP kriitiliste toormete töökonna ja komisjoni projekti CRM Facility kaudu tehnilist abi, toetades paljutöotavaid projekte pangalaenukõlblikkuse saavutamiseks. Seejärel saaks küpsemaid projekte toetada Euroopa Kestliku Arengu Fondi+ tagatise või segarahastamisvahenditega.

Lisaks peaks EL võtma kasutusele kõik oma diplomaatilised ja majanduslikud vahendid, et hõlbustada Euroopa ja kolmandate riikide ettevõtjate vahel lepingute kiiret sõlmimist toormete kogu väärtusahelas.

2.4. Projektide elluviimise kiirendamine

Komisjon töötab selle nimel, et aidata tagada ELi jaoks oluliste projektide pikaajaline elujõulisus, ühtlustades ja lihtsustades loamenetlusi.

Kriitiliste toormete määrusega astuti esimene samm **loamenetlustega** seotud ebakindluse vähendamiseks, nõudes, et liikmesriigid tagaksid strateegiliste projektide puhul loamenetluse range ajakava järgimise (kaevandamisprojektide puhul 27 kuud ning töötlemis- ja ringlussevõtu projektide puhul 15 kuud) ning looksid projektide loamenetluste koordineerimiseks ühtse(d) kontaktpunkti(d). Liikmesriigid, kes ei ole veel **ühtset kontaktpunkti** loonud, peaksid seda viivitamata tegema, ja kõik liikmesriigid peaksid varustama oma ametiasutused ressursidega, mis on vajalikud kriitiliste toormete määruse kohastest strateegiliste projektide loamenetluste tähtaegadest kinnipidamiseks. Ühtse kontaktpunkti puudumine, eriti strateegiliseks tunnistatud projektide puhul (nagu näiteks vase kaevandamise projekt Rovina Rumeenias), takistab loamenetluste kiirendamist.

Komisjon vaatab läbi ja kohandab oma õigusraamistikku, et kõrvaldada võimalikud regulatiivsed kitsaskohad ning realiseerida liidusisese tootmise ja ringlussevõtu potentsiaal.

Esimese sammuna esitab komisjon ettepaneku keskkonnalubade andmise kiirendamiseks, mis sisaldab sätteid kriitiliste toormete projektidele lubade andmise kiirendamise kohta.

Veemajanduse kriisivalmiduse strateegia ja kriitiliste toormete määruse koostoime ja vastastikuse täiendavuse suurendamiseks **annab komisjon 2026. aasta esimeses kvartalis välja juhenddokumendi**, et võimaldada **keskkonnalubade andmist**,

⁽¹⁹⁾ https://cordis.europa.eu/programme/id/HORIZON_HORIZON-CL4-INDUSTRY-2025-01-MATERIALS-64

sealhulgas kaevandussektoriga seotud aspekte käsitleva liidu õiguse lihtsamat ja ühtlustatumat rakendamist liikmesriikides. Juhenddokumendis selgitatakse selliseid elemente nagu vastavus keskkonnakvaliteedi standarditele veekogu kui terviku tasandil ning edendatakse lihtsamat ja kiiremat vastavuse saavutamist. Samuti kinnitatakse juhenddokumendis, et liidu õigus võimaldab pinnavee keemilise seisundi hindamisel arvesse võtta looduslikke foonilisi kontsentratsioone.

Lisaks vaatab komisjon 2026. aasta teiseks kvartaliks läbi veepoliitika raamdirektiivi ja muudab seda, tuginedes sidusrühmade seisukohtadele ja kogemustele liikmesriikides ning pöörates erilist tähelepanu lihtsustamisele ja vajadusele kõrvaldada võimalikud kitsaskohad, et edendada ELis ringlust ja kriitiliste toormete kättesaadavust, kaitstes samal ajal keskkonda ja inimeste tervist.

Komisjon võtab kaevandus-, ringlussevõtu- ja töötlemissektori konkreetseid tegevusolusid arvesse ka kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist käsitleva määruse (REACH) ⁽²⁰⁾ väljakuulutatud muutmisel ning kantserogeenide, mutageenide ja reproduktiivtoksiliste ainete direktiivi ⁽²¹⁾ käimasoleval rakendamisel ja võimalikul edaspidisel muutmisel, säilitades samal ajal täielikult töötajate, tervise ja keskkonna kaitse kõrgeima taseme.

Lisaks lubade andmisele vajab kriitiliste toormetega seotud tegevus toetavaid eeltingimusi. Komisjon on käivitanud projekti, mille eesmärk on kooskõlas konkurentsioigusega toetada kasulikku **tööstuskoostööd kriitiliste toormete väärtusahelas**, sealhulgas VKEde vahelist koostööd. Samuti on komisjon valmis andma välja suuniseid ettevõtjatele, kes osalevad tõhusust suurendavates tööstuskoostöö projektides.

Lisaks on EL võtnud meetmeid kriitiliste toormetega seotud tegevuses inimkapitalivajaduste rahuldamiseks, luues ulatusliku oskustealase partnerluse kriitiliste toormete valdkonnas ⁽²²⁾ ja toormete akadeemia, ⁽²³⁾ et edendada kriitiliste toormete tarneahelates tegutseva tööjõu jaoks vajalikke oskusi.

Meetmed prioriteetsete projektide edendamiseks ja kiirendamiseks
Komisjon loob mitmesambalise kriitiliste toormete rahastamiskeskuse , et mitmesuguste ELi instrumentide, sealhulgas InvestEU, ELi innovatsioonifondi, akude tootmise edendamise paketi „Battery Booster“ ja Euroopa kaitsetööstuse programmi abil vähendada kriitiliste toormetega seotud projektide riske. Eesmärk on võtta järgmise 12 kuu jooksul kasutusele 3 miljardit eurot.
Komisjon, liikmesriigid ja partnerriigid jätkavad strateegiliste partnerluste rakendamist, kiirendades kolmandates riikides elluviidavate projektide toetamist tehnilise abi, tagatiste ja segarahastamisvahendite kaudu, mida toetavad ELi diplomaatilised ja majanduslikud vahendid.
RESourceEU rakendamise käivitamiseks eraldavad komisjon ja EIP täna rahalist toetust kahele kriitiliste toormetega seotud projektile, mis võimaldavad kiiresti täita ELi vajadusi: Greenland Resourcesi molübdeeniprojektile Malmbjerg, mille eesmärk on saavutada kaitsektori varustuskindlus, ning Vulcan Energy liitiumi kaevandamise strateegilisele projektile Saksamaal, mille eesmärk on toetada akude tootmiseks vajalike toormetega varustamist. Euroopa Investeerimispank toetab seda projekti 250 miljoni euroga.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH).

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööil kantserogeenide, mutageenide ja reproduktiivtoksiliste ainete kokkupuutest tulenevate ohtude eest.

⁽²²⁾ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/document/download/9a32c1f7-66e4-4af9-86db-df5a25856db7_en

⁽²³⁾ <https://eitrawmaterials.eu/rawmaterials-academy>

Raamtingimuste parandamiseks teeb komisjon ettepaneku kohandada **lubade andmist** käsitlevat ELi õigusraamistikku, et aidata kriitiliste toormete projekte kiiremini ellu viia.

2026. aasta esimeseks kvartaliks annab komisjon välja juhenddokumendi veepoliitika raamdirektiivi kohta ning 2026. aasta teiseks kvartaliks vaatab komisjon selle direktiivi läbi ja muudab seda.

3. RINGLUSE JA INNOVATSIOONI POTENTIAALI REALISEERIMINE

3.1. Kriitiliste toormete hoidmine ELis ja olemasolevate ressursside ringlussevõtt

Kriitiliste toormete ringlussevõtt on ELi tootmisvõimsuse suurendamisel võtmetähtsusega. Praegu kogutakse ELis kokku keskmiselt 40 % olelusringi lõppu jõudnud toodetest ja ringlusse võetakse alla 1 % haruldastest muldmetallidest⁽²⁴⁾. Teisisõnu on ELis püsomagnetite jääkide ja kasutuselt kõrvaldatud toodete voog, mis väljub EList, jääb kasutamata või – mis veelgi hullem – jõuab prügilasse. Asjakohaste lähteainete ja stiimulite abil saaksid ELi haruldaste muldmetallide ringlussevõtjad, nagu Carester ja Solvay Prantsusmaal või Inspiree Itaalias, suurendada oma tegevust, et aidata lähiaastatel toota 3 800 tonni haruldasi muldmetalle sisaldavaid püsimateid, mis vastab umbes 20 %-le praegusest nõudlusest.

Seepärast teeb komisjon 2026. aasta teiseks kvartaliks põhjaliku hindamise alusel ettepaneku kehtestada piirangud püsimate jääkide ja jäätmete ekspordile EList, võttes nõuetekohaselt arvesse oma rahvusvahelisi kohustusi ja kolmandate riikidega sõlmitud partnerlusi. Püsimate tootmiseks vajalike haruldaste muldmetallide nappuse oht nõuab sihipäraseid meetmeid, et tagada vajalike lähteainete kättesaadavus kooskõlas ELi tootmisvõimsuse ja tootmise laiendamise suutlikkusega. See töö hõlmab kombineeritud nomenklatuuris ja Euroopa jäätmenimistus ELi tasandi alamkoodi väljatöötamist, et teha kindlaks püsimate ja neid sisaldavate olelusringi lõppu jõudnud toodete vood ning neid jälgida. Nende meetmetega peab kaasnema liikmesriikide tõhustatud tegevus täitmise tagamiseks, et tõkestada ebaseaduslikke vooge välispiiridel.

Patareisid ja akusid käsitleva määruse rakendusaktiga, mis käsitleb märgistamist, **tagab komisjon patarei- ja akutoorainete hõlpsama taaskasutamise ja ringlussevõtu.** Patareide ja akude ringlussevõtu puhul on vaja tagada ka musta massi kättesaadavus, mis on Euroopa tööstuse jaoks endiselt probleem. Teadusuuringute Ühiskeskuse hinnangul suudaks EL töödelda ligikaudu 50–65 % oma toodetavast mustast massist, mis võimaldaks toota kuni 1 miljon uut elektrisõidukite akupakki aastas. See võimsus on siiski suuresti alakasutatud ja märkimisväärne osa Euroopa mustast massist eksporditakse lõplikuks taaskasutuseks endiselt Aiasse. Selle riski vähendamiseks klassifitseeritakse liitiumioonakude jäätmed ja must mass 2026. aasta septembris ohtlikeks jäätmeteks, nagu otsustati 2025. aasta märtsis⁽²⁵⁾. See tähendab, et ekspord OECD-välistesse riikidesse on pärast seda kuupäeva keelatud. Komisjon töötab selle keelu tõhusa rakendamise ja sellest kõrvalhoidmise vältimise nimel ning esitab vajaduse korral meetmed musta massi ekspordi täiendavaks piiramiseks. Seeläbi saaksid patarei- ja akutoorainete ringlussevõtu

⁽²⁴⁾ Mc Govern, L., Tapoglou, E. ja Georgakaki, A., „Material streams from wind energy decommissioning to 2050“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/0326924, JRC139814>.

⁽²⁵⁾ Komisjoni 5. märtsi 2025. aasta delegeeritud otsus (EL) 2025/934, millega muudetakse otsust 2000/532/EÜ seoses jäätmenimistu ajakohastamisega aku- ja patareijäätmete osas.

projektid, nagu Hydromet Soomes, oma tegevuse jaoks juurdepääsu täiendavale mustale massile.

Lisaks teeb komisjon 2026. aasta kevadel ettepaneku alumiiniumijäätmetele suunatud sihipäraste meetmete kohta, et vähendada üldist tasakaalustamatust, säilitada alumiiniumitööstuse konkurentsivõime ning viia ellu terase ja metallide tegevuskava. Algatuse aluseks on komisjoni poolt 2025. aasta juulis algatatud ELis väljaviidavate jäätmevoogude seire tulemused ning see aitab tagada oluliste lähteainete piisava kättesaadavuse Euroopa sulatustehaste ja ringlussevõtjate jaoks. Pärast täiendavat seiretegevust kaalutakse vajaduse korral samalaadseid meetmeid vasejäätmepuhul.

Kriitiliste toormete jäätmete üldise vooga tegelemiseks võimaldab komisjon jäätmesaadetiste määrase rakendamise kaudu **kriitiliste toormete jäätmete ja teiseste materjalide tõhusat vedu ELis**; see hõlmab üleminekut digitaalsetele menetlustele ja konkreetsete ELis ringlussevõtuks mõeldud jäätmevoogude võimalikku rohelist nimekirja kandmist⁽¹⁸⁾. Lisaks kõrvaldab komisjon seaduselüngad, mis praegu võimaldavad eksportida kolmandatesse riikidesse vase- ja alumiiniumijäätmeid, mida esitatakse toodete pähe⁽¹⁹⁾.

3.2. Kriitiliste toormete ringlussevõtu stimuleerimine

Komisjon stimuleerib kriitilisi toormeid sisaldavate toodete ringlussevõttu. Kriitiliste toormete määrasega on juba kehtestatud püsomagnetite märgistamise nõuded, et parandada ringlussevõtuprotsesse. Sellele tuginedes teeb komisjon ettepaneku muuta kriitiliste toormete määrust, et **laiendada nende püsimateid sisaldavate toodete loetelu**, mille puhul on nõutav ringlussevõtjatele asjakohast teavet pakkuv **märgis**.

Samuti on vaja võtta täiendavaid meetmeid tagamaks, et taaskasutusse võetud materjalid sisenevad uuesti väärtusahelasse ja et ringlussevõetud ressursse kasutatakse tõhusalt uutest toodetest. Kriitiliste toormete määra keskendatakse tarbimisjärgsetele jäätmetele, et soodustada olelusringi lõpu toimuva kogumise ja järelturgude arengut ELis. Määruse kohasel ringlussevõetud materjali sisalduse arvutamisel ei võeta aga arvesse tarbimiseelseid jäätmeid, mille ringlussevõtt on tavaliselt puhtam, lihtsam ja kulutõhusam. Tootmise käigus tekkinud tarbimiseelsete jäätmete lisamine parandaks lühiajalist ressursitõhusust ja täiendaks tarbimisjärgsete jäätmete taaskasutamist, mis on jätkuvalt oluline tõelise ringluse ja ringlussevõtu süsteemide saavutamiseks. Seepärast teeb komisjon täna ettepaneku muuta kriitiliste toormete määrust, et nõuda **tarbimiseelsetest ja -järgsetest jäätmetest saadud ringlussevõetud materjali sisalduse** deklareerimist. Kogutud teabe põhjal peaks komisjon kindlaks määrama ka liidus tarbimiseelsetest ja -järgsetest jäätmetest taaskasutusse võetud kriitiliste toormete miinimumosakaalu, mida kasutatakse toodetes sisalduvates püsimateites. Selle meetmega toetatakse ka ELi ringlussevõtuvõimsust, luues tootmisstiimuleid selliste projektide jaoks nagu MagREESource Prantsusmaal.

Haruldasi muldmetalle sisaldavate püsimateite kõrval on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et suurendada elektroonikaromudest saadavate kriitiliste toormete taaskasutamist. Ringmajanduse õigusakti ettepanekuga seoses elektri- ja elektroonikaseadmete romude direktiivi muutmine hõlmab meetmeid olelusringi lõpu jõudnud elektri- ja elektroonikaseadmete kogumise parandamiseks, et tõhustada kriitiliste toormete taaskasutamist. Samuti tehakse ettepanek tõhustada elektri- ja elektroonikaseadmete olelusringi lõpu toimuvat töötlemist, et säilitada rikkalikult kriitilisi toormeid sisaldavaid komponente. Romusõidukeid käsitlev muudetud direktiiv, mis ootab

kaasseadusandjate heakskiitu, hõlmab sõidukitest saadavate kriitiliste toormete taaskasutamist.

Samuti on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et väetiste ringlussevõtu ja liidusisese tootmise stimuleerimise kaudu vähendada Euroopa kriitilist sõltuvust väetistest, millest mõned põhinevad kriitilistel toormetel.

3.3. Asendamise ja tõhususe võimaldamiseks innovatsiooni stimuleerimine

Komisjon toetab teadusuuringuid ja innovatsiooni, mille eesmärk on parandada kriitiliste toormete kaevandamise, töötlemise ja ringlussevõtu tehnoloogiat ning kriitiliste toormete asendamist uuenduslike kõrgtehnoloogiliste materjalide, kõrgtehnoloogilise tootmise ja alternatiivsete lahendustega. Komisjon on programmi „Euroopa horisont“ raames viimase viie aasta jooksul juba eraldanud 700 miljonit eurot, et toetada kriitiliste toormete väärtusahelaga seotud teadus- ja innovatsiooniprojektide arendamist, millest 20 aitavad kaasa tehnoloogia arendamisele kriitiliste toormete määruse kohaste strateegiliste projektide, näiteks Barroso, Emili ja Keliberi liitiumiprojektide jaoks.

Asendamise ja tõhususe potentsiaali võimendamiseks algatab komisjon programmi „Euroopa horisont“ raames 2026.–2027. aasta tööprogrammi alusel 593 miljoni euro suuruse kogueelarvega sihtotstarbelised projektikonkursid, et toetada ressursside kasutamise optimeerimist ringmajanduses ja uutes tootmisprotsessides.

Euroopa Innovatsiooninõukogu (EIC) pakub 100 miljoni euro ulatuses täiendavat segarahastamistoetust oma rahastamisvahendi „Accelerator“ kahe väljakutse kaudu, millest üks on suunatud Euroopa kriitiliste toormete väärtusahela edendamisele (50 miljonit eurot) ning teine on suunatud taastuvenergia ja energiasalvestussüsteemide jaoks vajalikele kõrgtehnoloogilistele materjalidele (50 miljonit eurot).

Lisaks kasutatakse **Euroopa Kaitsefondi**, et suurendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusbaasi konkurentsivõimet ja innovatsiooni, toetades kriitiliste toormete asjakohaste asendajate integreerimist kaitsetstarbelistesse toodetesse ja tehnoloogilistesse lahendustesse.

Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide Euroopa ühisfoorumi kaudu toetab Euroopa Komisjon liikmesriike üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide rakendamisel eesmärgiga edendada kriitiliste toormete hankimisel, töötlemisel ja ringlussevõtul innovatsiooni ja esmast tööstuslikku kasutuselevõttu. Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide kavandamise tugikeskuse kaudu toetab komisjon ka kõrgtehnoloogiliste ringlussevõetavate materjalidega seotud üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektidena esitatavate projektide kavandamist.

Samal ajal kiirendab komisjon kõrgtehnoloogiliste materjalide õigusakti alusel kõrgtehnoloogiliste materjalide innovatsiooni kaudu kriitiliste toormete asendajate väljatöötamist ja kasutuselevõttu.

Meetmed ELis ringluse ja innovatsiooni potentsiaali realiseerimiseks
2026. aasta teiseks kvartaliks teeb komisjon ettepaneku kehtestada haruldasi muldmetalle sisaldavate püsिमagnetite jäätmete ekspordi piirangud.

2026. aasta teiseks kvartaliks esitab komisjon ka ettepaneku alumiiniumijäätmetele suunatud sihipäraste meetmete kohta. Pärast täiendavat seiret kaalutakse samalaadseid meetmeid vasejäätmete puhul.
RESourcEU raames teeb komisjon ettepaneku muuta kriitiliste toormete määrust, et suurendada haruldasi muldmetalle sisaldavate püsimagnetite ringlussevõtetavust.
2026. aasta kolmandaks kvartaliks teeb komisjon ringmajanduse õigusaktis ettepaneku meetmete kohta, millega suurendada kriitiliste toormete, sealhulgas elektroonikaromudest saadavate toormete taaskasutamist.
2026. aasta teiseks kvartaliks esitab komisjon tegevuskava liidusiseste väetiste kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamiseks, sealhulgas meetmed toitainete ringlussevõtmiseks ja väetiste muude alternatiivide võimaldamiseks.
RESourcEU eesmärkide toetamiseks algatab komisjon programmi „Euroopa horisont“ raames 2026.–2027. aasta tööprogrammi alusel 593 miljoni euro suuruse kogueelarvega sihtotstarbelised projektikonkursid, millele lisandub 100 miljoni euro suurune segarahastamistoetus Euroopa Innovatsiooninõukogult.
2026. aasta neljandaks kvartaliks teeb komisjon ettepaneku kõrgtehnoloogiliste materjalide õigusakti kohta.

4. NÕUDLUSE SUURENDAMINE EUROOPA PROJEKTIDE JÄRELE JA PÜSIVA TURU LOOMINE

Hinnavolatiilsus ja läbipaistmatu tegevus turul panevad olemasoleva tootmisvõimsuse proovile ja ohustavad kriitiliste toormete vastupidavamate väärtusahelate edaspidist arengut. Seetõttu on ELi ning tarneahela algus- ja lõpuosa sektorites tegutsevate partnerite vaheliste väljaostulepingute arv piiratud.

Seega on vaja riiklikku sekkumist, et mitmekesistada tarneallikaid, luua turumehhanismid ja toetada kriitiliste toormete projektide toimimist aja jooksul, võimaldades ületada suuremad kulud, hinnakõikumised ja ülemaailmse turu ebakindluse.

4.1. Euroopa tööstuse nõudluse koondamise ja ühisostude võimaldamine

Komisjon on ELi energia- ja toormeplatvormi raames välja töötanud spetsiaalse toormemehhanismi. Sellest saab kontaktide loomise vahend, mille eesmärk on viia omavahel kokku strateegiliste toormete ostjad ja tarnijad, finantseerimisasutused ja varude loomise teenuse osutajad. See annab huvitatud ostjatele võimaluse koondada nõudlust ja osta toormeid ühiselt ning alustavatele projektidele võimaluse sõlmida väljaostulepinguid kooskõlas ELi konkurentsieeskirjadega. Mehhanism parandab ka VKEde juurdepääsu strateegilistele toormetele, vähendades nende otsingukulusid ja võimaldades neil saavutada kriitilise suuruse, et neid tunnistataks tarnijate müüdavate suurte koguste puhul ostjatena. Platvorm suurendab märkimisväärselt kriitiliste toormete turgude läbipaistvust. Lisaks võib platvorm toetada kriitiliste toormete rahastamiskeskuse edaspidist tegevust riskide vähendamisel. Kui keskus on tööle hakanud, tugineb ta avaliku ja erasektori ostjate nimel avalike ühisostude korraldamisel toormemehhanismi tegevusele.

Komisjon käivitab platvormil registreerimise 18. novembril 2025 ja esimene kontaktide loomise voor toimub 2026. aasta märtsis ⁽²⁶⁾. See esimene voor on suunatud

⁽²⁶⁾ [ELi energia- ja toormeplatvorm – toormemehhanism](#)

kohe ja peatselt kättesaadavate haruldaste muldmetallide ning patarei- ja akutoorainete ja kaitsevaldkonnaga seotud toormete väärtusahelatele, tuues eelkõige kasu väikestel mittelikkviidsetel turgudel (näiteks volframi- või galliumiturul) tegutsejatele⁽²⁷⁾. Toormemehhanism keskendub ELi, Euroopa Majanduspiirkonna, ülemeremaade ja -territooriumide ning strateegilisteks partneriteks olevate riikide tarnijatele. Järgmised voorud on suunatud projektide arendamisele, ELi tööstuse jaoks strateegiliste toormete mitmekesistatud tarnete tagamisele ning osalejate kokkuviiamisele ladustamisteenuste ja varude loomise teenuste osutajatega.

Seda platvormi täidetavat turuosaliste ühendamise funktsiooni tuleb täiendada mehhanismidega, mis stimuleerivad lepingute sõlmimist mitmekesiste tarnijatega. Seda funktsiooni hakkab tulevikus täitma keskus. Seda silmas pidades algatab komisjon sidusrühmi kaasava protsessi, mille eesmärk on uurida hinna alammäära kulutõhusa mehhanismi ülesehitust, ulatust ja rahastamist, mis aitaks kaasata investeeeringuid nii töötlemisrajatistesse Euroopas kui ka kriitiliste maavarade kaevandamisse Euroopas ja partnerriikides.

4.2. Euroopa tööstuses kriitiliste toormete mitmekesistamise stimuleerimine

Pakkumise ja nõudluse koondamine on esimene samm mitmekesistatud ja vastupidava kriitiliste toormete turu loomisel. See ei vähenda aga otseselt püsivat hinnaerinevust, mis mõjutab ELi kriitiliste toormete projekte ja suurendab turu volatiilsust.

Kriitiliste toormete hankimise edasise mitmekesistamise stimuleerimiseks teeb komisjon ettepaneku muuta sihipäraselt kriitiliste toormete määrust. Euroopa järgneva etapi tööstussektoreid tuleks kohustada tarneid mitmekesistama, kuna oma kriitiliste toormete nõudluse rahuldamisel ei saa nad enam täielikult loota Hiina ekspordile. Praktikas peavad suurettevõtted viima läbi oma **tarneahelate riskide hindamise** ja võtma vajaduse korral riskide maandamise meetmeid, sealhulgas selleks, et mitmekesistada oma tarneallikaid ja mitte sõltuda ühest tarneallikast. Komisjonil peaks olema võimalik stimuleerida tõhusaid mitmekesistamise meetmeid, mida suurettevõtetel tuleks rakendada märkimisväärse haavatavuse korral, ning meetmete rakendamata jätmise korral muuta mitmekesistamine kohustuslikuks. See peaks aitama ka suurendada nõudlust ELi väärtusahela projektide järele ja tagada tarneid usaldusväärsetest partnerriikidest. Praeguses geopoliitilises kontekstis kaalub mitmekesistamisest saadav pikaajaline kasu suuresti üles lühiajalised finantskulud. Eraettevõtted ja finantseerimisasutused peaksid seda nõuetekohaselt arvesse võtma.

Lisaks nõuab erilist tähelepanu ELi kaitsetööstus. Kriitiliste toormete ekspordikontroll, mille puhul eeldatakse sõjaliseks lõppkasutuseks loa andmisest keeldumist, sealhulgas **kriitilisi toormeid sisaldava kaitseotstarbelise varustuse eksterritoriaalne kontroll kolmandate riikide poolt**, kujutab endast selget ja vahetut ohtu ELi julgeolekule ja kaitsele. ELi institutsioonid ja liikmesriigid peaksid NATOga kooskõlastatult võtma kasutusele kõik nende käsutuses olevad võimalikud hoovad, et kiiresti vähendada kriitiliste toormetega seotud sõltuvust kaitsetööstuse väärtusahelates, kasutades **kaitsekulutusi esmatähtsate kriitiliste toormete projektide elluviimise täiendava katalüsaatorina**. Komisjon uurib stiimuleid kriitiliste toormete tarnete mitmekesistamiseks

⁽²⁷⁾ Likviidseid kriitiliste toormete turge iseloomustab piisav arv projekte pakkumise poolel, nii et konkurentsipõhise hinna kindlaksmääramiseks saab kasutada turupõhiseid instrumente, näiteks võistupakkumist (nt liitiumiturul). Mittelikkviidsetel turgudel on ainult üks tarnija või väga vähe tarnijaid (nt galliumi- või germaaniumiturul).

riigihankedirektiivide⁽²⁸⁾ ja **kaitsealaste riigihangete direktiivi**⁽²⁹⁾ muutmise ning kaitsevalmiduse 2030. aasta juhtprojektide kavandamise kontekstis. Samuti julgustatakse liikmesriikide avaliku sektori hankijaid võimaldama töövõtjatel hankida toormeid turvalisel viisil, näiteks järjestades projekte hinnaväliste kriteeriumide (nagu mitmekesistamine) alusel, eriti juhul, kui need sõltuvad ELis rafineeritud või ringlussevõetud toormetest.

4.3. Euroopa tööstuse vastupanuvõime suurendamiseks varude loomise toetamine

Komisjon ja liikmesriigid töötavad selle nimel, et koordineerida kriitiliste toormete varusid, mis võivad olla oluline vahend tarneriskide vähendamiseks. Praegu ostavad paljud äriühingud kriitilisi toormeid ainult vajaduse korral ning suuremaid oste pärsivad Hiina ekspordilubade piiramine, ladustamismahtude nappus, ebapiisavad rahastamisvõimalused ja materjalide spetsifikatsioonide muutumine pikkade ladustamisperioodide jooksul. Selle tulemuseks on mitteoptimaalsed ostutingimused ajal, mil hinnad on kõrged ja varud väikesed. ELis puudub struktuurne vahend kriitiliste toormete varude haldamiseks ning häirete korral nende korrakohase ja õiglase vabastamise tagamiseks kõigis liikmesriikides, samal ajal kui kolmandad riigid, nagu Jaapan, Ameerika Ühendriigid ja Lõuna-Korea, on teinud märkimisväärsed strateegilisi jõupingutusi oma julgeoleku ja majandusliku stabiilsuse tagamiseks.

2025. aasta juulis võeti vastu ELi varude loomise strateegia, mille eesmärk on parandada varude loomise süsteemide koostalitlusvõimet ja koordineerimist ELi ja liikmesriikide tasandil⁽³⁰⁾. Lisaks toetatakse tulevase Euroopa kaitsetööstuse programmi raames tegevust, mis on suunatud struktuurimuutustega, sealhulgas toormetega, nende varude loomisega ja reserveeritud varude suurendamisega seotud muutustega kohanemise kiirendamisele.

Komisjon ja mitu liikmesriiki teevad koostööd kriitiliste toormete varude loomise katseprojekti raames, mille eesmärk on töötada välja tõhus ja koordineeritud lähenemisviis kriitiliste toormete varude loomisele ELis. Katseprojekt käivitatakse 2026. aasta alguses, selle elluviimisel tuginetakse liikmesriikide ja komisjoni suutlikkusele ning pööratakse erilist tähelepanu teistele toormetele. Projekti raames käsitletakse varude loomise logistilist mõõdet, näiteks kriitiliste toormete ostmise, ladustamise ja vabastamise tingimusi. Katseprojekti elluviimisel kaalutakse ka seda, millist liiki varude loomine toetab kõige paremini Euroopa tööstust, võttes arvesse nimetatud toimingute jaoks kättesaadavaid rahastamisvahendeid ning tööstuse jõupingutustega sidususe tagamist. Seejärel integreerib keskus katseprojekti tegevuse varude loomise toimingutesse.

Meetmed nõudluse suurendamiseks Euroopa projektide järele ja püsiva turu loomiseks

2026. aasta esimeseks kvartaliks käivitab komisjon ELi energia- ja toormeplatvormi raames kontaktide loomise esimese vooru, milles keskendutakse haruldasi muldmetalle sisaldavatele
--

⁽²⁸⁾ [Direktiiv 2014/23/EL](#) kontsessioonilepingute kohta, [direktiiv 2014/24/EL](#) riigihangete kohta ja [direktiiv 2014/25/EL](#) kommunaalteenuste kohta.

⁽²⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelõpude sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ.

⁽³⁰⁾ COM(2025) 528 final.

püsimagnetitele ning patarei- ja akutoorainete ja kaitsevaldkonnaga seotud toormete väärtusahelatele.
Komisjon teeb RESourceEU raames ettepaneku muuta kriitiliste toormete määrust, et stimuleerida suurte turuosaliste jõupingutusi tarneahelate mitmekesistamiseks, vältimaks sõltuvust ühest tarneallikast.
Komisjon uurib kaitsealaste riigihangete direktiivi muutmise ja kaitsevalmiduse 2030. aasta juhtprojektide kavandamise kontekstis mitmekesistamise stiimuleid.
2026. aasta esimeseks kvartaliks käivitavad komisjon ja liikmesriigid esimese kriitiliste toormete varude loomise katseprojekti.

5. ÜHTSE TURU JA ELI KRIITILISTE TOORMETE VÄÄRTUSAHELA VASTUPIDAVUSE KAITSMINE

5.1. Tarneahelate seire tugevdamine ja tarnehäiretele reageerimise koordineerimine

Kriisiaegadel on ELi esmane ülesanne kaitsta ühtset turgu ning komisjon tagab, et liikmesriigid teevad koostööd, mitte ei tööta üksteisele vastu. See on siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määruse⁽³¹⁾ peamine eesmärk. Alates siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määruse jõustumisest 2026. aasta mais kasutab komisjon ELi väärtusahelas esinevate probleemide lahendamiseks selle määrusega ette nähtud vahendeid, tuginedes kriitiliste toormete määruse rakendamisel kogutud andmetele. Siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määruse alusel siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi kehtestamise korral saab komisjon küsida teavet tootmisvõimsuse ja varude, tarneahelate häirete või kaubanappuse kohta, aga ka teha ühisoste, nõuda prioriteetseks hinnatud taotluste täitmist ja koordineerida varude jaotamist.

Enne määruse jõustumist võttis komisjon juba liikmesriikidega ühendust, et saada ülevaade tarnehäiretest ja koordineerida reageerimist. See oli võimalik tänu tarneahelate seirele, mida tehti kriitiliste toormete määruse alusel. Liikmesriigid ja komisjon on alustanud strateegiliste tarneahelate stressitestimist ning järgmiste testide raames keskendutakse haruldaste muldmetallide väärtusahelatele ja kaitsevaldkonnaga seotud kriitiliste toormetele. Samuti peavad liikmesriigid jälgima peamisi turuosalisi kriitiliste toormete väärtusahelas ja teavitama komisjoni, kui olulised sündmused võivad takistada nende tavapärasest tegevust. Tarnehäirete hindamiseks ja valmisoleku tugevdamiseks on oluline teha koostööd usaldusväärsete partneritega.

5.2. ELi kaitsmine vaenuliku sekkumise eest

Komisjon töötab selle nimel, et kasutada potentsiaalselt kahjulike turutavade kohta kogutud teavet. Välisinvestorid saavad küll panustada kriitiliste toormete projektidesse ELis, kuid EL peab tagama, et sellised investeeringud annavad ühtsele turule tõelist lisaväärtust ja on kooskõlas meie majandusjulgeoleku eesmärkidega. Võttes arvesse kriitiliste toormete väärtusahela strateegilist olemust, integreerib komisjon kriitiliste toormete määruse kohased strateegilised projektid välismaiste otseinvesteeringute määramisse *liidule huvi pakkuvate projektide või programmidenä*, tagades seeläbi

⁽³¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2747, millega luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõimega seotud meetmete raamistik ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2679/98 (siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus).

julgeolekukaalutlustel suurema kontrolli ELi kriitiliste toormete väärtusahelas tehtavate välisinvesteeringute üle.

Programmi „Euroopa horisont“ 2026.–2027. aasta tööprogrammi kohaselt piiratakse Hiina üksuste ja Hiina kontrolli all olevate ELis asuvate üksuste osalemist kõigis kriitiliste toormetega seotud teadus- ja innovatsioonimeetmetes. Komisjon töötab selle nimel, et kasutada seda lähenemisviisi ka teiste ELi rahastamisvahendite puhul, ja soovib liikmesriikidel võtta kriitiliste toormetega seotud riigisisel rahastamisel sarnaseid meetmeid.

Tuginedes oma ühistele jõupingutustele, mille eesmärk on kaitsta tarneahelaid ebaausate turutavade eest, **kiitsid komisjon, G7 riigid, Austraalia ja Ukraina heaks G7 tegevuskava kriitilise tähtsusega maavarade standardipõhiste turgude loomiseks** ⁽³²⁾. Tegevuskava rakendamine suurendab tarneahelate jälgitavust ja läbipaistvust ning hõlmab keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimisega seotud kriteeriumide kasutamist, et luua kriitilise tähtsusega maavarade jaoks usaldusväärsed ja turvalised *premium*-klassi turud. See võimaldab suurendada rahvusvahelisel tasandil nõudlust selliste turgude järele ja muuta vastutustundliku tootmise ülemaailmseks standardiks. Komisjon tagab, et tarneahelate mitmekesistamine ja vastupanuvõime jäävad standardipõhiste turgude olulisteks komponentideks.

Selleks et kaitsta ELi ja liikmesriikide investeeringuid kriitiliste toormete projektidesse, on oluline tagada, et nende projektide elujõulisust ei õhnestaks turgu valitsevate tarnijate röövellikud turumanipulatsioonid ning mitteturumajanduslikud tavad ja tegevuspõhimõtted. Tihedas koostöös G7 ja teiste partneritega ning kooskõlas majandusjulgeolekut käsitleva teatisega **kavatseb komisjon välja töötada ja kasutusele võtta kindla poliitilise lähenemisviisi, sealhulgas kaubandusinstrumendid, millega tagatakse, et kolmandate riikide poolt kriitiliste toormete väärtusahelates rakendatavate mitteturupõhiste tavade, näiteks hinnamanipulatsioonide korral on liidul võimalik kiiresti ja otsustavalt tegutseda** ⁽³³⁾. Seejuures tugineb komisjon ELi peamistele tugevustele, nagu juurdepääs ühtsele turule, et tagada kolmandate riikide poolt tarneahelates põhjustatavate häirete korral kriitiliste toormete kiire kättesaadavus.

Meetmed ühtse turu ja kriitiliste toormete väärtusahela vastupidavuse kaitsmiseks
--

Alates 2026. aasta teisest kvartalist võtab komisjon vajaduse korral kasutusele siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrase kohased vahendid, et kaitsta siseturgu kriitiliste toormete väärtusahelas esinevate tarnehäirete eest.
--

2026. aasta teiseks kvartaliks lisab komisjon kriitiliste toormete määrase kohased strateegilised projektid välismaiste otseinvesteeringute määrulesse, et suurendada kontrolli välisinvesteeringute üle strateegilistes sektorites.
--

Samal ajal arendavad komisjon ja G7 partnerid kriitiliste toormete standardpõhiseid turge, mille aluseks on keskkonnaalased, sotsiaalsed ja äriühingu üldjuhtimisega seotud kriteeriumid ning tarnete mitmekesistamise ja vastupanuvõime kriteeriumid.
--

⁽³²⁾ <https://g7.canada.ca/en/news-and-media/news/roadmap-to-promote-standards-based-markets-for-critical-minerals>

⁽³³⁾ Lisada viide.

2026. aasta teiseks kvartaliks töötab komisjon välja kindla poliitilise lähenemisviisi, sealhulgas kaubandusinstrumentid, kriitiliste toormete väärtusahelas rakendatavatele mitteturupõhiste tavadele (näiteks hindade moonutamisele) reageerimiseks.

6. MITMEKESISTAMISE EESMÄRGIL KOLMANDATE RIIKIDEGA PARTNERLUSSUHETE EDENDAMINE

6.1. ELi diplomaatilise tegevuse tugevdamine ja laiendamine

ELi kriitiliste toormete tarnete mitmekesistamiseks viib komisjon ELi nimel ja koostöös liikmesriikidega ellu ennetavat kriitiliste toormetega seotud diplomaatilist tegevust. Lisaks vabakaubanduslepingutele ning puhta kaubanduse ja keskkonnasäästlike investeeringute partnerlustele on alates 2021. aastast ressursirikaste riikidega sõlmitud **15 strateegilist toormepartnerlust** ning EL laiendab veelgi oma **partnerluste võrgustikku usaldusväärsete partneritega** ⁽³⁴⁾.

Nende partnerluste eesmärk on tuua kohaliku rikastamise kaudu kasu nii ELile kui ka tema partneritele. Oluline on luua partnerriikides lisaväärtust ja töökohti, sealhulgas võimaldades kolmandatel riikidel tugevdada oma suutlikkust muudes valdkondades peale kaevandamise. Üldiselt püütakse partnerlustega integreerida mõlema poole väärtusahelad, toetades ühisprojekte ning tehes koostööd keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimisega seotud standardite ning teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas.

Viimatine vastastikuse mõistmise memorandum sõlmiti 20. novembril 2025 **Lõuna-Aafrika Vabariigiga**. Selle rakendamine peaks toetama konkreetseid projekte, nagu strateegiline projekt Zandkopsdrift haruldaste muldmetallide ja mangaani tootmiseks ning Manganese Metal Company suure puhtusastmega mangaansulfaatmonohüdraadi tehas. Lisaks alustas komisjon kahepoolseid läbirääkimisi strateegilise partneri **Brasiiliaga**, millel on olulised haruldaste muldmetallide, niobiumi, nikli, grafiidi, liitiummangaani ja alumiiniumi väärtusahelad.

Komisjon töötab ka selle nimel, et integreerida ELi kriitiliste toormete väärtusahel strateegiliste partnerite, vabakaubanduslepinguga hõlmatud riikide, laienemisprotsessis osalevate riikide ja Euroopa naabruses asuvate riikidega. Näiteks rahastab ta kriitiliste toormete projekte Ukraina investeerimisraamistiku kaudu, mis võib tuua kasu Ukraina strateegilistele projektidele ning edendada ELi ja Ukraina strateegilise toormepartnerluse rakendamist. Vajaduse korral pakub komisjon ka rahastamisvahendeid Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, et hõlbustada Lääne-Balkani riikide tööstuse väärtusahelate integreerimist ELiga. Edendatakse tõhustatud koostööd Euroopa naabruses asuvate riikidega, eelkõige Põhja-Aafrikas (seoses juurdepääsuga fosforiidi ja kaaliumkarbonaadi ressursidele) ja Pärsia lahe piirkonnas. Tulevane Vahemere piirkonna leppe tegevuskava sisaldab mitmesuguseid investeerimisprojekte, mis pakuvad meie lõunanaabruse partnerriikidele samuti vastastikku kasulikke võimalusi.

⁽³⁴⁾ Argentina, Austraalia, Gröönimaa, Kanada, Kasahstan, Kongo Demokraatlik Vabariik, Lõuna-Aafrika, Namiibia, Norra, Rwanda, Sambia, Serbia, Tšiili, Ukraina ja Usbekistan.

6.2. Mitmekesisstatud tarnete tagamiseks mitmepoolsetele algatustele tuginemine

Mitmepoolsel tasandil on EL ja G20 partnerid väljendanud heameelt **kriitilise tähtsusega maavarade raamistiku** üle. Tegemist on koostöökavaga, mille eesmärk on tagada, et kriitilise tähtsusega maavarad edendavad kestlikku majanduskasvu ja heaolu kogu väärtusahelas⁽³⁵⁾. See raamistik aitab muu hulgas kaasa geoloogiliste ressursside kaardistamisele, keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimisega seotud standardite parandamisele ning kriitiliste toormete väärtusahelasse tehtavate investeeringute suurendamisele.

Kriitiliste toormete projektide riskide ühiseks vähendamiseks toetab komisjon Kanada G7 eesistumise ajal kavandatud kriitilise tähtsusega maavarade tootmise liitu. 2025. aasta oktoobris G7 ministrite kohtumisel välja kuulutatud ja toetatud projektide loetelu on esimene samm koordineeritud tegevuses, mille eesmärk on toetada ülemaailmselt kriitiliste toormete tarneahelat. Edaspidi peaksid neile lisanduma täiendavad mitmekesisstatud jurisdiktsioonides ellu viidavad projektid. Kriitilise tähtsusega maavarade tootmise liit ja G7 tegevuskava kriitilise tähtsusega maavarade standardipõhiste turgude loomiseks kajastavad eespool kirjeldatud meetmeid, mida võetakse nii kriitiliste toormete väärtusahela pakkumise kui ka nõudluse poolel.

Meetmed mitmekesisstatamise eesmärgil kolmandate riikidega partnerlussuhete edendamiseks

ELi diplomaatilised ja majanduslikud vahendid, mida kasutatakse Euroopa tiimi kontekstis, toetavad ka ELi ja kolmandate riikide ettevõtjate vaheliste lepingute sõlmimist.
--

Komisjon alustab Brasiiliaga läbirääkimisi kriitiliste toormete alase partnerluse üle.
--

Komisjon tõhustab koostööd lõunanaabrusega, eelkõige Vahemere piirkonna leppe tulevase tegevuskava kaudu.

Komisjon tugineb G7 kriitilise tähtsusega maavarade tootmise liidule, et vähendada kriitiliste toormete projektide riske ELis ja partnerriikides.

Komisjon jätkab G20 kriitilise tähtsusega maavarade raamistiku raames tegevust mitmekesisstatamise ühise eesmärgi saavutamiseks ja selleks surve avaldamist G20 tasandil.

KOKKUVÕTE

Euroopa Liit on pannud paika selge tegevuskava kriitiliste toormetega varustamise tagamiseks, kuid praegune suur sõltuvus peaks vähenema üksnes järk-järgult ja keskpikas perspektiivis. Arvestades lahendamist vajava probleemi ulatust, saab Euroopa tööstuse ulatuslikke mitmekesisstatamispüüdlusi toetada vaid ELi ja liikmesriikide julgete kollektiivsete ja ühiste meetmetega, mobiliseerides eri vahendeid, pädevusi ja rahalisi ressursse ELi kriitiliste toormete stabiilse ja tõhusa väärtusahela arendamiseks.

Kavas „RESourceEU“ on esitatud hulgaliselt lähiajal avalduva mõjuga meetmeid ELi mitmekesisstatamispoliitika tugevdamiseks, et suurendada kiiresti ELi vastupanuvõimet tarneahelate häiretele ja saata turgudele sõnum uue keskpika perspektiivi poliitikasuuna

⁽³⁵⁾ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2025/11/22/g20-johannesburg-leaders-declaration/>

kohta. Nende meetmete tugevdamiseks luuakse keskus, mis hakkab haldama sihtotstarbelisi vahendeid ja hinnatoetusmehhanisme ning edendama mitmekesistamist, projektide arendamist ja ELi kriitiliste toormete väärtusahela vastupanuvõimet. Keskust toetatakse rahaliste ressurssidega, mille tagab tulevase mitmeaastase finantsraamistiku osana kavandatud Euroopa Konkurentsivõime Fond.

Kriitiliste toormete tarnete mitmekesistamisest peab lähiaastatel saama ELi üks peamisi poliitilisi prioriteete. Selleks suurendab komisjon oma jõupingutusi, võttes kasutusele kõik poliitika- ja rahastamisvahendid, et laiendada ELi kriitiliste toormete tarnijabaasi, tugevdada liidusisest kaevandamist ja ringlussevõttu ning vähendada kriitiliste toormete puhul praegust liigset sõltuvust. Euroopa Komisjon kutsub üles tõhustama kriitiliste toormete alast koostööd Euroopa Parlamendi, ELi liikmesriikide, kolmandatest riikidest partnerite, tööstuse sidusrühmade ja kodanikuühiskonnaga. Komisjon kutsub Euroopa Ülemkogu üles seda kava heaks kiitma. RESourceEU edukus sõltub koostööst.